

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1933 kl. 2 e. m.

Första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande med förslag till ordningsstadga för riksdagens första kammare m. m.

Enligt första kammarens med bifall till en av herr *Reuterskiöld* väckt motion, nr 251, fattade beslut har det ålegat utskottet att utarbeta förslag till de ändringar i ordningsstadgan för första kammaren, som bleve en nödvändig följd av ikraftträdandet av vissa av innevarande riksdag för dess del antagna, från 1932 års riksdag vilande grundlagsändringsförslag, och som i övrigt kunde anses böra företagas i anledning av det av 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer m. m. framlagda förslaget bl. a. om vissa ändringar i kammarens ordningsstadga, ävensom att i samband härmed överväga en allmän revision av sagda stadga.

Till utskottets handläggning hava härjämte från första kammaren hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 249, 264 och 271 av herr *Lindhagen*.

I motionen I: 249 hemställes, att första kammaren ville besluta att i sin ordningsstadga införa en bestämmelse av följande lydelse:

»Under överläggningarna får ej högljutt samtal äga rum, varigenom talares yttrandefrihet enligt 52 § ur riksdagsordningen äventyras och skola därvid jämväl i övrigt stillhet och ordning råda. Talarna böra vinnlägga sig om, att överläggningarna icke oskäligt förlängas. Talmannen skall vaka över att vad sålunda stadgas vinner efterlevnad samt i dessa hänseenden inför kammaren göra de föreställningar, till vilka han finner anledning.»

I motionen I: 264 hemställes, att första kammaren ville besluta:

»1) att i sin ordningsstadga, som nu undergår granskning, slå vakt om den parlamentariska kommitténs av regeringen till riksdagen översända mening att stillhet och ordning bör råda i församlingssalarna samt giva denna vädjan den formulering, som av mig förut i år (motionen 249) ifrågasatts, eller om detta ej kan bifallas den lydelse, som av mig påyrkats år 1932 (motionen nr 310, sid. 10—11);

2) att riksdagens tillfälliga utskott nr 3 måtte vinnlägga sig om och föreslå kammaren en allmän revision i kammarens arbetsordning i övrigt i syfte att: dels överstämme vinnes mellan båda kamrarnas stadgar och praxis och även i rubrik och

dels överväges lämpligheten av bestämmelsen att endast sex personer i kammaren skall kunna påtvinga kammaren att hålla sina överläggningar inom lyckta dörrar, i vilket avseende yrkas, att även denna fråga avgöres efter majoritetsprincipen.»

I motionen I: 271 hemställes, att följande måtte beaktas vid revisionen av

första kammarens ordningsstadga, nämligen att 1) förmiddagens plena avbrytas för en lunchtid exempelvis klockan 1—2; 2) förmiddagens plena skola börja klockan 10; 3) aftonplena skola äga rum mellan klockan 7—11; 4) kammaren äger att för undantagsfall medgiva avvikelser från ovannämnda tidsbestäm-
melser.

Beträffande motiveringen för de i motionerna framställda förslagen får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

Historik. Enligt § 78 i 1866 års riksdagsordning äger riksdagen eller i ämne, som angår kammare enskilt, denna kammare att fastställa de reglementariska föreskrifter, som för riksdagsgöromålen och ordningen hos kamrarna och utskotten anses nödiga att iakttaga jämte grundlagarna och stadgan om val till riksdagens utskott.

Redan vid första kammarens första sammanträde år 1867 antogos vissa ordningsregler att interimsviis gälla bl. a. i fråga om offentligheten av kammarens förhandlingar och ordningen å läktarna. Sedermera under riksdagen antogos likaledes även i andra hänseenden provisoriska ordningsregler.

Vid samma riksdag beslöt kammaren i anledning av ett motionsvis framfört förslag att tillsätta ett tillfälligt utskott med uppgift att uppgöra dels förslag till reglementariska föreskrifter för riksdagen, dels ock till ordningsstadga för första kammaren. I det utlåtande till kammaren, vari utskottet framlade förslag till reglementariska föreskrifter, anförde utskottet, att, först sedan dessa blivit av riksdagen fastställda, förslag till ordningsstadga för kammaren enskilt lämpligen borde uppgöras. I ett vid riksdagens slut avgivet utlåtande till kammaren förklarade samma utskott, att innehållet och omfattningen av en ordningsstadga för kammaren enskilt måste bliva väsentligen beroende av det beslut, som riksdagens båda kamrar fattade i avseende å de gemensamma reglementariska föreskrifterna, och att därför, då några sådana föreskrifter för riksdagen ännu icke antagits av båda kamrarna, utskottet funnit sig förhindrat att fullgöra den del av sitt uppdrag, som avsåg frågan om en ordningsstadga för första kammaren enskilt.

I början av 1868 års riksdag tillsatte första kammaren i följd härav ånyo ett tillfälligt utskott med enahanda uppdrag som vid närmast föregående års riksdag. I det utlåtande (nr 13), som utskottet inemot slutet av riksdagen, sedan reglementariska föreskrifter för riksdagen gillats och antagits, avgav till kammaren med förslag till ordningsstadga för kammaren, framhöll utskottet, att det vid utarbetandet av förslaget huvudsakligen tagit ledning av den ordning för ärendenas behandling, som redan under två riksdagar följts, utan att densamma, så vitt utskottet hade sig bekant, givit anledning till anmärkning. I avseende å förslagets uppställning hade utskottet väsentligen närmat sig den arbetsordning, som andra kammaren antagit år 1867. Någon särskild motivering för de skilda stadgandena i förslaget fann utskottet därför icke erforderlig. Utskottets förslag till ordningsstadga antogs med vissa modifikationer av kammaren.

Efter antagandet av ordningsstadgan för första kammaren har frågan om stadgans reformering i skilda hänseenden vid flera tillfällen varit föremål för kammarens prövning. I vissa fall, främst då förslagen stått i samband med grundlagsändringar, hava också ändringar i stadgan genomförts.

I det följande lämnar utskottet en redogörelse för väckta förslag om ändringar i eller tillägg till första kammarens ordningsstadga, oavsett huruvida dessa förslag lett till ändringar i stadgan eller icke.

§ § 1—5. Den ursprungligen i § 1 innehållna regeln, att kammarens första sammanträde skulle börja kl. 10 f. m., ändrades år 1884 därhän att detta sammanträde i stället skulle börja kl. 11 f. m., dels emedan en betydande del av kammarens ledamöter anlände till Stockholm med nattåget, dels ock emedan kammarens övriga plena under senare år, i enlighet med en allmänt uttryckt önskan, brukade börja vid sistnämnda tid på dagen.

Sedan ändringar i §§ 32 och 33 riksdagsordningen vid 1900 års riksdag slutgiltigt antagits, innebärande bl. a. att granskningen av riksdagsmännens fullmakter skulle ske före riksdagens början inför chefen för justitiedepartementet samt att deputation för att hos Konungen begära talman och vice talman ej vidare skulle utses, vidtogos samma år vissa därav föranledda ändringar i §§ 1—5 i ordningsstadgan, innebärande bl. a. att kammaren skulle sammanträda riksdagens första söckendag i stället för såsom tidigare stadgats första söckendagen efter fullmaktsgranskningens fullbordande. Samtidigt infördes en ny bestämmelse om ombesörjandet av vården av kammarens ekonomiska angelägenheter. Vederbörande utskott hade föreslagit tre särskilt valda ledamöter, i likhet med vad som gällde enligt andra kammarens arbetsordning, men kammaren beslöt att, med hänsyn till den föga betungande karaktären av arbetet som ekonomideputerad, uppgiften skulle anförtros åt de två av kammaren valda kanslideputerade.

I följd av en år 1921 genomförd grundlagsändring, enligt vilken kamrarna själva utse talmän och två vice talmän, vidtogos samma år härav erforderliga ändringar i §§ 1—4 i ordningsstadgan.

Föreskriften i § 2 mom. 2, rörande den ordning, i vilken ledamöterna av kammaren skola intaga sina platser, undergick år 1922 en omformulering. Frånsett talmännen var tidigare denna ordning huvudsakligen angiven i enlighet med den valkretsordning, som gällde före de 1921 definitivt antagna författningsändringarna. Ordningen ansågs emellertid icke passa för därefter gällande valkretsindelning. En hänvisning i momentet till den vid varje tid enligt vallagen gällande valkretsindelningen ansågs vara tillfyllest.

§ 6. Denna paragraf har icke undergått någon ändring efter stadgans tillkomst; ej heller har den gjorts till föremål för förslag om ändring.

§ 7. År 1894 gjordes till bestämmelsen i paragrafen, att vid utseende av nämnd eller valmän suppleanternas antal skall motsvara fjärdedelen av de ordinarie ledamöternas, tillägget, »därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar». Avsikten var att ställa förevarande bestämmelse i full överensstämmelse

melse med stadgandet om suppleanter i utskott samt att öppna möjlighet för kammaren att i fall av behov öka suppleanternas antal, bl. a. för att förhindra, att andra kammaren i händelse av flera ledamöters från första kammaren bortovaro faktiskt skulle diktera valet.

I samband med grundlagsändringar rörande införande av proportionellt val-sätt för utseende av riksdagens utskott samt antagandet av stadgan om val till utskott vidtog kammaren år 1909 i följd härav erforderliga jämkningar i para-grafen.

I anledning av utrikesnämndens inrättande gjordes år 1921 det tillägget till 3 mom. i paragrafen, att bestämmelserna däri om suppleanter icke ägde till-lämpling å utrikesnämnden.

År 1925 lades ett nytt 5 mom. till paragrafen. Tillägget stod i samband med det vilande förslaget till ändrad lydelse av § 73 riksdagsordningen, innebärande att personlig suppleant skall utses för varje statsrevisor. Det nya momentet i § 7 i ordningsstadgan avsåg att giva närmare bestämmelser om valets an-ordnande.

§ 8. Efter inrättandet av utrikesnämnden var den i förevarande paragraf innehållna bestämmelsen angående det s. k. hemliga utskottet icke längre till-lämplig. I följd härav infördes år 1921, i samband med det definitiva anta-gandet av det vilande grundlagsförslaget angående utrikesnämnden, nu gällan-de bestämmelse i paragrafen om anmälan hos Konungen av val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden.

§ 9. Denna paragraf har icke vid något tillfälle gjorts till föremål för änd-ring, ej heller har förslag om dess ändring tidigare väckts.

§ 10. År 1881 vidtogs i förevarande paragraf den ändringen, att tiden för tillkännagivande av fortsatt plenum på aftonen skulle anslås först kl. 2 e. m. i stället för kl. 1 e. m., som tidigare stadgats. Ändringen gjordes därför, att det mången gång visat sig svårt att redan kl. 1 e. m. avgöra om kvällsplenum erfordrades eller ej.

I en år 1925 väckt motion yrkades alternativt sådant tillägg till 1 mom. i förevarande paragraf, att, om kammarens sammanträde icke kunde avslutas före kl. 12 på natten och talmannen ansåge att visst eller vissa av då återstå-ende ärenden borde uppskjutas till annan sammanträdesdag, talmannen därom borde göra framställning före nämnda klockslag; för den händelse uppskov beslutades, skulle tillkännagivande härom omedelbart ske genom anslag. Mo-tionen avslogs emellertid av kammaren på hemställan av vederbörande till-fälliga utskott, som anförde, att ur praktisk synpunkt några mera vägande invändningar visserligen icke kunde riktas mot förslaget, men att den före-slagna anordningen så föga skilde sig från redan tillämpad praxis, att till-räckliga skäl ej föreläge att fastslå densamma genom uttrycklig regel i kam-marens ordningsstadga.

§ 11. Paragrafen har tidigare icke gjorts till föremål för ändring; ej heller har tidigare förslag om ändring i densamma framställts motionsvis.

§ 12. År 1884 infördes i denna paragraf ett 2 mom. om rätt för statsråd att erhålla ordet oberoende av ordningsföljden mellan anmälda talare. Syftet härmed var att bereda statsråden tillfälle att i mån av behov lämna erforderliga upplysningar samt att därigenom söka förkorta debatterna.

År 1925 framfördes i en motion i första kammaren förslag om införande i ordningsstadgan av en bestämmelse om rätt för ledamot av kammaren att under pågående överläggning, efter det att anförande hållits, från sin plats i kammaren tillkännagiva sitt instämmande i detsamma. Motionen avsågs av kammaren på hemställan av vederbörande utskott. Detta anförde härvid, att förslaget icke torde stå i god överensstämmelse med den i § 52 riksdagsordningen givna bestämmelsen, att ledamöter av kammaren skulle erhålla ordet i den ordning, vari de anmält sig för talmannen. Ej heller syntes det utskottet föreligga något större behov av den föreslagna anordningen, då ledamot, som önskade instämma i ett hållet anförande, lika väl kunde göra detta genom att i vanlig ordning begära ordet för att tillkännagiva sin uppfattning. Sedan öppen omröstning genomförts, föreläge dessutom möjlighet för varje ledamot att vid voteringen tillkännagiva sin ståndpunkt.

Vid påföljande riksdag väcktes en liknande motion. Även denna motion avstyrktes av vederbörande kammarutskott, som emellertid nu anförde, att det ur vissa synpunkter skulle kunna bliva en fördel för kammarens arbete, om den ifrågasatta anordningen bleve i kammaren vedertagen, något som emellertid lämpligen syntes böra ske genom praxis utan uttrycklig bestämmelse i ordningsstadgan. Utskottets avstyrkande hemställan bifölls av kammaren. Under kammardebatten i ämnet hade emellertid meddelats, att kammarens presidium, därest utskottets utlåtande godkändes, för framtiden icke skulle lägga något hinder i vägen för den åsyftade reformens genomförande. Erinras må, att det tidigare förekommit instämmanden även i första kammaren, ehuru detta bruk efter hand upphörde.

§ 13. År 1884 infördes ett 2 mom. i paragrafen, vari föreskrevs, att statsrådsledamot, som i denna sin egenskap erhöle ordet, skulle tala stående från någon av de särskilda platser, som vore anordnade i kammaren för statsrådets ledamöter.

År 1906 gjordes till denna bestämmelse det tillägget, att statsråd även ägde tala från plats, som av talmanen anvisades. Anledningen härtill var att det efter riksdagens inflyttning i nya riksdagshuset understundom visat sig svårt att höra ett statsråd, som talade från statsrådsbänken.

1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer ansåg sig böra ifrågasätta införandet av ett stadgande om skyldighet för kammarledamöter att såsom regel yttra sig från talarstolen. En dylik regel skulle för kamrarnas ledamöter och stenografer samt för åhörarna på läktarna underlätta ett tydligt uppfattande av anförandena. Kommittén föreslog därför, ehuru ej enhälligt, att talare endast för avgivande av replik borde medgivas rätt att yttra sig från den plats, han innehade i kammaren.

Kommittén anförde vidare, att talmannens uppgifter såsom ledare av kamrarnas förhandlingar vore i grundlag synnerligen vagt angivna. I § 51 riks-

dagsordningen vore i detta hänseende endast stadgat, att talmannen vid kammarens sammanträden skall föredraga ärendena, upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, göra propositioner för besluts fattande och vidmakt-hålla ordning. Denna brist på klara föreskrifter beträffande talmännens upp-gift och befogenheter hade medfört, att talmannens ställning blivit mycket grannlaga. Enligt kommitténs mening skulle det vara av stort värde, om tal-mannen mera än vad nu är fallet öppet ingrepe jämväl i direkt syfte att hålla debatterna inom rimliga gränser. I syfte att giva talmannen ökat stöd här-till samt för åtgärder till upprätthållande av stillhet och ordning under över-läggningarna — ett stöd som från de senaste talmännens sida också ansetts vara önskvärt — förordade kommittén, att i ordningsstadgan resp. arbetsord-ningen intoges en bestämmelse av innehåll, att talmannen borde verka för att överläggningarna icke oskäligt förlängdes samt vaka däröver att under över-läggningarna stillhet och ordning rådde i samlingssalen, ävensom i detta hän-seende inför kammaren göra de föreställningar, till vilka han funne anledning.

I anledning av kommitténs förslag yrkades i motion inom första kammaren vid 1932 års riksdag bl. a. bibehållande av gällande bestämmelse angående ta-larplats och i anslutning till kommitténs förslag införandet av en bestämmelse om stillhet och ordning i samlingssalen under kammarens överläggningar samt plikt för talmannen att vaka häröver. Då motionen i sin helhet berörde frågan om riksdagens arbetsformer och var väckt i anledning av den kungl. proposition-en, nr 105, i ämnet, som remitterats till konstitutionsutskottet, hänvisades även motionen i sin helhet till konstitutionsutskottet. Utskottet fann sig emellertid icke vara behörigt framställa förslag i ämnet under annan förutsättning än att de ifrågasatta bestämmelserna ansåges böra inflyta i de reglementariska före-skrifterna för riksdagen och icke i ordningsstadga resp. arbetsordning. Då utskottet emellertid icke ansåg sig kunna ansluta sig till en dylik uppfatt-ning, avstyrkte utskottet förslagen utan att ingå i saklig prövning av desam-ma. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14. I denna paragraf föreskrevs ursprungligen, att det av sekreteraren förda kammarprotokoll skulle justeras å sjunde dag efter sammanträdet, eller, om kammaren då ej sammanträdde, vid dennas näst därefter inträffande sam-manträde, samt att de stenografiska anteckningarna sist kl. 10 f. m. å tredje dagen efter sammanträde skulle avlämnas i kammarens kansli, där de under de nästföljande fyra dagarna skulle finnas tillgängliga för genomläsning.

I en inom första kammaren vid 1870 års riksdag väckt motion föreslogs en viss förkortning av dessa tider. Vederbörande utskott avstyrkte emellertid förslaget under åberopande av åtgärder, som redan vidtagits av kanslidepute-rade i syfte att påskynda riksdagshandlingarnas tryckning. Motionen avslogs också av kammaren.

År 1875 föreslogs likaledes i en då väckt motion vissa ändringar i paragra-fen i syfte att påskynda protokollens tryckning. I sitt i anledning härav av-givna yttrande tillstyrkte utskottet ändringar i paragrafen, innebärande en förkortning av tiderna för justering. Utskottets förslag avslogs dock av kam-maren.

Sedan första kammaren år 1912 uppdragit åt riksgäldsfullmäktige att, på sätt de funne lämpligt, låta verkställa utredning i vad mån ökad skyndsamhet i publiceringen av kammarens protokoll måtte kunna ernås, samt att för kammaren framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning, hänvisade första kammaren vid 1913 års riksdag riksgäldsfullmäktiges i anledning härav avgivna skrivelse till kammaren jämte en i ämnet väckt motion till förberedande behandling av tillfälligt utskott. Med bifall till det av utskottet avgivna förslaget till ändrad lydelse av förevarande paragraf beslöt kammaren att förkorta tiden för justeringen av det av sekreteraren förda kammarprotokoll med två dagar, och att förkorta tiden för justering av de stenografiska anteckningarna till hälften (från fyra till två dagar). Härjämte beslöts införandet av ett tillägg till paragrafen av innehåll att, om justering av de stenografiska anteckningarna icke verkställts inom nyss nämnda tid, yttrandet ändock skulle anses av vederbörande justerat och alltså befordras till tryck samt att det skulle vara kammarledamot obetaget att påkalla särskild justering av talares yttrande inför kammaren.

Inom 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer har ifrågasatts sådan ändring av reglerna i § 14 ordningsstadgan och motsvarande regler i arbetsordningen, att de stenografiska uppteckningarna skulle vara utskrivna och avlämnade på eftermiddagen å andra (i stället för tredje) dagen efter vederbörande plenum samt att justeringstiden för yttrandena skulle utgå kl. 10 eller 11 f. m. andra söckendagen därefter. Vissa svårigheter visade sig emellertid förenade med genomförandet av det skisserade förslaget. Då kommittén ansåg sig sakna möjlighet bedöma, huruvida dessa svårigheter vore av den art, att de lade hinder i vägen för genomförande av det skisserade förslaget, avstod den från att framlägga något förslag i ämnet. Protokollens färdigställande vore emellertid enligt kommitténs mening ofta förenat med långt större tidsutdräkt än som kunde förklaras av nu gällande bestämmelser i ämnet. Förseningen vore ofta beroende därpå, att utskrifter av anföranden, som inlagts för justering i justeringsrum, av vederbörande talare borttagits därifrån och vid justeringstidens utgång icke återställts. Därför syntes den anordningen böra genomföras, att de stenografiska uppteckningarna utskrevs i två exemplar, av vilka det ena behölles i kammarens kansli och, därest talaren icke vid justeringstidens utgång avlämnade sitt anförande justerat, befordrades till tryckning i befintligt skick.

§ § 15—16. I dessa paragrafer hava icke vidtagits några förändringar efter ordningsstadgans tillkomst; ej heller hava förslag om dylika ändringar framställts inom kammaren.

§ 17. I det förslag till ordningsstadga, som vederbörande tillfälliga utskott framlade för första kammaren år 1868, hade upptagits ett stadgande om motions avlämnande i två exemplar. Bestämmelsen upptogs emellertid icke i den av kammaren beslutade ordningsstadgan. I syfte att undanröja det dröjsmål med motions tryckning, som understundom blev följden av dess avlämnande i endast ett exemplar, framställdes vid 1881 års riksdag förslag

inom första kammaren om införandet av en föreskrift i ordningsstadgan om motions avlämnande i två exemplar. Förslaget avstyrktes emellertid av vederbörande utskott, som ansåg att något behov av en ändring för det dåvarande ej föreläge. Kammaren avslög också motionen. En liknande motion väcktes emellertid ånyo år 1909. I denna framhölls det, att det något ökade besväret för motionär att avgiva motion i två exemplar mer än väl uppvägdes av de fördelar, som härigenom kunde ernås, bl. a. i fråga om skyndsammare tryckning och tidigare offentliggörande i pressen. Förslaget bifölls denna gång av kammaren.

§ 1 8. År 1912 lades till 2 mom. i paragrafen ett andra stycke. Härigenom fastslogs vad som sedan under en lång följd av år varit praxis i kammaren, nämligen, att sedan ett betänkande bordlagts andra gången detsamma flyttades på föredragningslistan efter tidigare inkomna ärenden. Genom en uttrycklig bestämmelse i ämnet skulle förmånen vinnas, att talmannen icke behövde vid varje plenum framställa proposition om föredragningslistan och kammaren besvara densamma.

Frågan om interpellationsrättens reglering i första kammarens ordningsstadga var redan föremål för kammarens prövning år 1868 i samband med behandlingen av frågan om ordningsstadga för kammaren. Två motioner härom väcktes vid denna riksdag och föranledde vederbörande kammarutskott att i sitt förslag till ordningsstadga upptaga en bestämmelse i ämnet. Kammaren utslöt emellertid den föreslagna bestämmelsen i ämnet ur ordningsstadgan. Då emellertid interpellationsinstitutet likvisst i praxis kom till användning i första kammaren, men då det ansågs mindre tillfredsställande, att så vore fallet utan att institutet vore reglerat i ordningsstadgan eller andra av kammaren antagna föreskrifter, väcktes vid 1912 års riksdag en motion i ämnet inom första kammaren. I syfte att binda interpellationen vid en viss form och sätta kammaren i tillfälle att fatta beslut, huruvida interpellation borde få framställas eller icke, föreslog vederbörande kammarutskott, som icke ansåg grundlagshinder möta för institutets reglering i ordningsstadgan, införandet av en regel i ämnet i denna stadga, vilket även beslutades av kammaren.

Med hänsyn till de olägenheter, som ansåges stundom vara förenade med en utsträckning av förhandlingarna i riksdagens kamrar till en allt för sen timme på natten, föreslogs i en motion inom första kammaren vid 1925 års riksdag en viss begränsning härutinnan för denna kammares del genom införandet av en bestämmelse i kammarens ordningsstadga, enligt vilken ett ärende icke skulle få företagas till avgörande efter kl. 12 på natten, så framt icke kammaren därom särskilt beslutat och ett dylikt beslut före denna tid tillkännagivits genom anslag. Kammaren avslög emellertid motionen på förslag av vederbörande tillfälliga utskott. Utskottet anförde, att s. k. nattplena nära nog uteslutande förekomme under senare delen av riksdagen, vilket sammanhängde med den forcering av riksdagsarbetet, som då visat sig nödvändig för undvikande av riksdagstidens förlängning. Under senare delen av riksdagen vore korrektiv

av föreslagen art icke lämpliga, då därav skulle kunna följa en ur olika synpunkter icke önskvärd förlängning av riksdagstiden.

Inom 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer har i skrivelse till kamrarnas talmän ifrågasatts införandet av måltidspauser under förmiddagsplena till undvikande av att, såsom fallet då vore, kamrarnas ledamöter i stor utsträckning under pågående förhandlingar avlägsnade sig för intagande av måltid. Kommittén ansåg sig böra, utan att för egen del taga bestämd ståndpunkt till tanken i frågan, till talmännens övervägande framföra tanken på ett anordnande försöksvis av måltidspauser. Därest sådana anordnas, torde enligt kommitténs mening förmiddagsplena böra utsättas till kl. 10 f. m.

Vid en allt för stark arbetsanhopning vid visst eller vissa plena borde enligt kommitténs mening vid behov tillgripas den redan nu i vissa mera sällsynta fall använda utvägen att genom särskilt beslut uppskjuta visst eller vissa ärendens behandling till ett senare plenum än det, å vilket vederbörande fråga enligt nu tillämplad praxis skulle avgöras. Härigenom skulle en jämnare fördelning av arbetsmaterialet på olika plena kunna åstadkommas än vad för närvarande vore fallet. Uppskovsinstitutet borde dock även i fortsättningen endast användas i undantagsfall.

§ 19. Till förevarande paragraf föreslogs i en vid 1882 års riksdag inom första kammaren väckt motion ett tillägg, att vid gemensam votering anteckning om frånvarande kammarledamöter skulle inflyta i protokollet. Förslaget avstyrktes av vederbörande utskott och avslogs även av kammaren. Utskottet framhöll bl. a., att de fördelar, som förslaget kunde äga, mer än väl uppvägdes av den nackdel dess genomförande skulle medföra i fråga om fördröjandet av omröstningsapparaten genom nödvändig, omedelbar justering av de förda anteckningarna.

I samband med antagandet av förslag om ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, enligt vilket bl. a. omröstning i riksdagens kamrar skulle ske öppet, samt av kompletterande föreskrifter i reglementariska föreskrifter för riksdagen, blev en jämkning i § 19 i ordningsstadgan erforderlig, då denna paragraf i sin hittillsvarande lydelse innehöll bestämmelser, som endast voro tillämpliga vid slutet omröstning och val. I samband härmed vidtogs år 1925 en allmän omredigering av paragrafen i fråga.

I anslutning till den av riksdagen beslutade anordningen med öppen omröstning föreslogs i en inom första kammaren vid 1925 års riksdag väckt motion att, i åtminstone första kammaren, å de vid öppen omröstning använda omröstningslistorna vid varje riksdagsmans namn skulle antecknas dennes partibeteckning. Vederbörande utskott avstyrkte förslaget under framhållande av att sådant samband ej föreläge mellan detta och den öppna omröstningen, som i motionen gjorts gällande, samt att vederbörande riksdagsmäns partibeteckning funnes upptagen i bl. a. de vid varje riksdag utgivna förteckningarna över kamrarnas ledamöter. Motionen avslogs även av första kammaren.

§§ 20—23. Vid sitt första sammanträde år 1867 fastställde kammaren den regeln att gälla tills vidare, att om någon ledamot yrkade, att kammarens överläggningar i något ärende skulle hållas inom lyckta dörrar och fyra andra ledamöter förenade sig i detta yrkande, läktaren efter tillsägelse av talmannen genast skulle utrymmas. Vederbörande tillfälliga utskott, som år 1868 hade i uppdrag att utarbeta förslag till ordningsstadga för första kammaren, föreslog upptagandet av en bestämmelse i ämnet i ordningsstadgan, vilken blott därutinnan avvek från nämnda regel, att antalet ledamöter, som skulle förena sig med den, som yrkat på förhandlingarnas hållande inom lyckta dörrar, ändrades från fyra till fem. Första kammaren antog utskottets förslag i förevarande del. Dock hade under kammardebatten bl. a. yrkats, att beslut om avsteg från offentlighetsregeln vid förhandlingarna skulle fattas av kammaren genom majoritetsbeslut.

I förslaget till ordningsstadga till 1868 års första kammare hade vederbörande utskott bl. a. upptagit den bestämmelsen rörande ledighet, att ledighet för längre tid än fjorton dagar ej borde beviljas, såvida ej särdeles viktiga omständigheter föranledde kammaren att medgiva ledamots frånvaro under längre tid. Kammaren uteslöt emellertid den föreslagna bestämmelsen ur ordningsstadgan.

Förevarande §§ 20—23 i ordningsstadgan hava efter dennas tillkomst icke blivit föremål för ändringar; ej heller har förslag om revision av desamma väckts inom kammaren.

Vederbörande tillfälliga utskott inom första kammaren vid 1868 års riksdag, som utarbetade förslaget till ordningsstadga för kammaren, hade föreslagit införandet av en bestämmelse om böter för det fall att ledamot, utan laga förfall eller beviljad ledighet, ej inställde sig i rätt tid vid riksdagen. Kammaren uteslöt emellertid den föreslagna bestämmelsen ur ordningsstadgan.

I en inom första kammaren vid 1926 års riksdag väckt motion yrkades bl. a. en generell revision av kamrarnas ordningsföreskrifter. Till vinnande av reda, översikt och lättat efterforskande i registret borde dessa föreskrifter erhålla lika ordalag för samma sak samt böra kallas antingen ordningsstadga eller arbetsordning. Då motionen i sin helhet berörde frågan om riksdagens arbetsformer och var väckt i anledning av kungl. proposition i ämnet, nr 105, som remitterats till konstitutionsutskottet, hänvisades även motionen i sin helhet till konstitutionsutskottet. Utskottet fann sig emellertid icke vara behörigt framställa förslag i anledning av motionen under annan förutsättning än att bestämmelserna i ordningsstadga och arbetsordning befundes böra överföras till reglementariska föreskrifter för riksdagen, något som utskottet icke ansåg sig böra tillstyrka. Utskottet avstyrkte alltså förslaget. Utskottets hemställan bifölls.

U t s k o t t e t. Det till utskottet lämnade uppdraget att i samband med utarbetandet av förslag till vissa ändringar i särskilda paragrafer i ordningsstadgan för första kammaren jämväl överväga frågan om en allmän revision av den-

samma har föranlett utskottet, som funnit det önskvärt att i görligaste mån vinna överensstämmelse mellan de för vardera kammaren enskilt gällande ordningsreglerna, att samråda med andra kammarens sjätte tillfälliga utskott med i huvudsak motsvarande uppdrag som utskottet. Vid dessa överläggningar har enighet vunnits om att mot varandra svarande bestämmelser i dessa för vardera kammaren enskilt gällande ordningsregler borde införas i paragrafer och moment med samma ordningsnummer, att i sak överensstämmande regler borde utformas på enahanda sätt samt att i den mån icke särskilda skäl syntes böra föranleda annat även de materiella reglerna borde bringas i överensstämmelse med varandra.

Det av utskottet efter dessa gemensamma överläggningar uppgjorda förslaget till ny ordningsstadga för första kammaren och det av andra kammarens sjätte tillfälliga utskott upprättade motsvarande förslaget för andra kammarens del avvika i följd härav till innehåll och form icke från varandra beträffande andra stadganden än § 1 mom. 2, § 2 mom. 2 stycke 2, § 5, § 6 mom. 1, § 7 mom. 3, § 21 och § 24 mom. 1 och 3.

I fråga om stadgans rubrik anser utskottet att den hittills av första kammaren brukade benämningen ordningsstadga bättre än den i andra kammaren brukade benämningen arbetsordning uttrycker föreskrifternas karaktär av kompletterande stadganden till grundlag och reglementariska föreskrifter för riksdagen. Enligt utskottets mening bör därför även den nya stadgan benämnas ordningsstadga.

Innan utskottet övergår att redogöra för de särskilda paragraferna, i det av utskottet framlagda förslaget till ny ordningsstadga, vill utskottet framhålla, att strävandet att ernå största möjliga överensstämmelse mellan de för vardera kammaren enskilt gällande ordningsreglerna haft till nödvändig följd vissa jämkningar i den föreslagna stadgans formulering i förhållande till den nu gällande. Dessa jämkningar torde i allmänhet vara av beskaffenhet att icke tarva närmare motivering.

§ § 1—6. Var och en av dessa paragrafer i förslaget svarar mot en paragraf med motsvarande ordningsnummer i gällande ordningsstadga. De jämkningar i formuleringen, som vidtagits, äro huvudsakligen endast av formell natur och torde icke behöva närmare motiveras.

§ 7. Denna paragraf i förslaget svarar mot § 7 i gällande ordningsstadga. Mom. 1 och 2 i den senare hava sammanförts i ett enda moment i den förra. I samband härmed har den förändringen vidtagits, att suppleanternas antal i de ständiga utskotten, därest kammaren icke annorlunda beslutar, skall motsvara de ordinarie ledamöternas och icke såsom hittills dessas halva antal. Ändringen är gjord med hänsyn till att suppleantantalet i de ständiga utskotten regelmässigt numera överstiger sistnämnda antal. Med hänsyn till de tillfälliga utskottens karaktär har utskottet icke ansett det lämpligt föreslå införandet av någon regel i ordningsstadgan om deras ledamots- eller suppleantantal.

§ § 8 och 9. Var och en av dessa paragrafer i förslaget svarar mot en paragraf med samma ordningsnummer i gällande ordningsstadga.

§ 10. Denna paragraf i förslaget svarar mot § 10 i gällande ordningsstadga. Utskottet har ansett sig böra i anslutning till praxis föreslå införandet av ett stadgande, innebärande, att vid sammanträde inom lyckta dörrar enligt § 56 riksdagsordningen för emottagande av meddelande från regeringen till riksdagen, kallelse till sammanträdet skall utfärdas på sätt talmannen beslutar samt att vid sådant sammanträde ej får förekomma annat ärende.

§ 11. Denna paragraf i förslaget svarar mot § 11 i gällande ordningsstadga.

§ 12. Mom. 1 och 4 i denna paragraf i förslaget motsvara hela § 12 i gällande ordningsstadga.

I anledning av riksdagens antagande av det vilande förslaget till ändrad lydelse av bl. a. § 52 riksdagsordningen,¹ innebärande bl. a. införande av replikrätt, böra efter grundlagsförslagets definitiva genomförande närmare föreskrifter om replikrättens begränsning m. m. finnas i ordningsstadgan. Utskottet föreslår införande av ett stadgande i förevarande paragraf i ordningsstadgan (mom. 2) reglerande replikrätten. Replik med brytande av den vanliga talarordningen torde endast böra få ifrågakomma efter talmannens beprövande samt böra begränsas till ett kort genmäle, innefattande upplysning eller rättelse, på högst två minuter.

Den numera i praxis även i första kammaren erkända rätten för kammarens ledamöter att instämma i en föregående talares yttrande synes utskottet lämpligen böra fastslås i ordningsstadgan. En bestämmelse härom har därför införts i 3 mom.

Utskottet har vidare funnit sig böra föreslå införandet av en bestämmelse i förevarande paragraf (mom. 5) därom, att reservation enligt § 60 riksdagsordningen av den som varit närvarande i kammaren vid besluts fattande bör anmälas omedelbart därefter.

§ 13. Denna paragraf i förslaget svarar mot § 13 i gällande ordningsstadga. I anledning av det av 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer framlagda förslaget om införande av bestämmelse i ordningsstadgan om obligatoriskt begagnade av särskild talarstol har utskottet övervägt denna fråga. Ehuru utskottet bl. a. med hänsyn till det utbredda bruket bland kammarens ledamöter att tala från den plats, de innehava i kammaren, icke ansett sig kunna förorda en dylik obligatorisk bestämmelse, har utskottet dock i sitt förslag velat rikta uppmärksamheten på önskvärheten av att talare mer än hittills varit vanligt begagnar den särskilda talarstolen i stället för sin plats i samlingssalen.

I motionerna I: 249 och 264 har föreslagits bl. a. införandet av en bestämmelse om ordning och stillhet under överläggningarna i kammaren, något som

¹ Det av riksdagen för dess del antagna förslaget till ändrad lydelse av § 52 stycke 2 i riksdagsordningen lyder sålunda:

En var yttrar sig i den ordning, han därtill sig anmält och uppropad bliver. Dock må ledamot, som under överläggningen i en fråga redan yttrat sig, på sätt kammaren särskilt föreskriver, kunna för kort genmäle till en efterföljande talare erhålla ordet omedelbart efter denne.

ock av 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer förordats. Ehuru utskottet finner det självfallet, att denna regel även utan särskild föreskrift skall iakttagas, anser sig utskottet dock, då förslag om en dylik bestämmelse införande framställts, icke böra avstyrka detsamma. Utskottet föreslår alltså ett tillägg till paragrafen av innehåll, att ordning och stillhet skall råda i samlingssalen, medan talare har ordet eller förhandlingar eljest pågå.

§ 14. Denna paragrafs 1 och 2 mom. svarar mot § 14 i gällande ordningsstadga. Utskottet har övervägt frågan om bestämmelsernas ändring i syfte att påskynda kammarprotokollens tryckning, men bl. a. med hänsyn till den minskning av stenografernas antal, som av besparingsskäl vidtagits innevarande riksdag, ej ansett sig böra framställa förslag om annan ändring, än att de stenografiska uppteckningarna av kammarledamöternas anföranden skola avlämnas i två exemplar i kansliet. Av dessa bör det ena behållas i kansliet och, därest talare icke vid justeringstidens utgång avlämnat sitt anförande justerat, befordras till tryckning i befintligt skick. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det vid föregående års riksdag beslutade tillägget till § 13 i reglementariska föreskrifter för riksdagen, enligt vilket kanslideputerade skola vaka över riksdagshandlingarnas skyndsamma tryckning.

Då riksdag kan komma att hållas å annan ort än Stockholm, synes det utskottet, som om bestämmelsen i § 14 i gällande ordningsstadga om att justeringen av kammarens vid riksdagens slut ojusterade protokoll verkställas inför kammarens av Stockholms stad utsedda ledamöter, borde utbytas mot en bestämmelse om att dylik justering skall ske inför kammarens å riksdagsorten tillstädesvarande ledamöter.

I praxis göres, efter särskilt beslut för varje fall av kammaren, ej anteckning till protokollet av vad som yttrats vid förhandlingar inom lyckta dörrar enligt § 56 riksdagsordningen. Denna praxis synes utskottet nu böra befästas genom en uttrycklig regel, varigenom undvikes att kammaren för varje särskilt fall behöver fatta dylikt beslut.

§§ 15 och 16. Var och en av dessa paragrafer i förslaget svara mot en paragraf med samma ordningsnummer i gällande ordningsstadga.

§ 17. Denna paragraf svarar mot § 17 i gällande ordningsstadga. Med hänsyn till att det understundom inträffat, att motionär vidtagit ändringar i avlämnad motion utan att, såsom ursprungligen var fallet, kammarens samtycke inhämtats, och ett dylikt förfaringsätt, som i flera hänseenden kan medföra olägenheter, icke bör tillåtas, anser utskottet, att en bestämmelse om förbud härför bör intagas i paragrafen.

§ 18. Denna paragraf i förslaget motsvarar § 18 i gällande ordningsstadga med uteslutande av dennas sista moment, vilket reglerar interpellationsrätten, såsom stadgas nedan i § 20.

Utskottet har ansett det lämpligt att i denna paragraf införa ett nytt stad-

gande i överensstämmelse med gällande praxis, om att föredragningslista ej erfordras för sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs.

I motionen I:271 har föreslagits fastställandet i ordningsstadgan av vissa tider för arbetsplenas början och slut och för lunchpauser. Utskottet anser sig icke kunna tillstyrka dessa förslag. Vad frågan om lunchpaus beträffar har den, såsom framgår av den historiska redogörelsen, nyligen varit föremål för prövning av talmanskonferensen utan positivt resultat. Redan riksdagsrestaurantens begränsade utrymme omöjliggör införandet av en regel om bestämda lunchpauser. Vad frågan om arbetsplenas början och slut beträffar, skulle fasta bestämmelser härom i ordningsstadgan ej vara lämpliga med hänsyn till den smidighet, som på detta område måste råda beroende på den växlande omfattningen i det på kammarens bord liggande arbetsmaterialet. Under riksdagens sista del kan detta understundom vara av den omfattning, att nattplena, även om sådana i och för sig icke kunna anses önskvärda, måste tillgripas för undvikande av en ur flera synpunkter icke lämplig förlängning av riksdagstiden.

§ 19. Paragrafens första moment överensstämmer med gällande praxis. Dess andra moment däremot innebär en nyhet, hämtad från § 20 mom. 2 i andra kammarens arbetsordning. Den föreslagna bestämmelsen innebär att ledamot av kammaren efter talmannens beprövande äger få förslag till ändring i vad utskott hemställt i något ärende tryckt och utdelat i enahanda ordning som utskottets betänkande. Betydelsen av en dylik bestämmelse för ändringsförslag i frågor av större vikt torde icke tarva närmare motivering.

§ 20. Denna paragraf i förslaget motsvarar § 18 mom. 5 i gällande ordningsstadga rörande interpellationsrätten.

§ 21. Denna paragraf motsvarar § 19 i gällande ordningsstadga.

§ 22. Denna paragraf motsvarar § 20 i gällande ordningsstadga.

I motionen I: 264 har yrkats, att frågan, huruvida överläggning i visst ärende skall hållas inom lyckta dörrar, skall avgöras genom majoritetsbeslut. Den föreslagna regeln gäller för andra kammarens del enligt § 23 i dennas arbetsordning. Då avsteg från offentlighetsprincipen i fråga om kammarens förhandlingar synes böra fattas genom majoritetsbeslut, tillstyrker utskottet en bestämmelse i motionens riktning.

§ 23. Denna paragraf i förslaget motsvarar § 21 i gällande ordningsstadga. En jämkning i förhållande till nuvarande formulering har vidtagits med hänsyn till att den i ordningsstadgan åsyftade särskilda lagen den 1 mars 1830 för åhörare vid riksståndens sammanträden torde få anses upphävd genom strafflagens promulgationsbestämmelser.

§ 24. Denna paragraf svarar mot § 22 i gällande ordningsstadga.

Med hänsyn till de nya bestämmelserna i fråga om avdrag i särskilda fall å riksdagsmännens arvoden har utskottet vidtagit vissa ändringar i och tillägg till den föreslagna paragrafen.

Sålunda anser utskottet, som finner, att talmannen liksom nu av praktiska skäl bör äga rätt bevilja ledamot ledighet för en tid av högst åtta dagar, att det uttryckligen bör fastslås, att ledighet ej må beviljas ledamot för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljandet av ledighet utöver nämnda tid.

I den förteckning, som i kansliet föres över ledigheter och styrkta laga förfall, torde böra noggrant angivas tiden för bortovarons början och slut. Riktigheten av dessa anteckningar synes böra bestyrkas av vederbörande ledamot, vars rätt till arvode kan vara beroende av deras riktighet. Därigenom vinnes på enklare väg den kontroll, som andra kammaren sökt ernå genom föreskriften i arbetsordningen, att alla ledigheter skola beviljas till kammarens protokoll.

Med hänsyn till att ledamot i vissa fall kan gå förlustig viss del av arvodet eller vidkännas avdrag å detsamma, bör riksgäldskontoret, som det åligger att verkställa utbetalningen av arvode, i dylikt fall erhålla underrättelse av kammarens sekreterare.

§ 25. Denna paragraf motsvarar § 23 i gällande ordningsstadga.

Med hänsyn till att föreskriften i förslaget till ordningsstadga rörande replikrätten är direkt beroende av en av riksdagen för dess del antagen men ännu icke av Kungl. Maj:t stadfäst och gillad bestämmelse i ämnet i § 52 riksdagsordningen, bör tidpunkten för den nya ordningsstadgans ikraftträdande göras beroende av ikraftträdandet av det av riksdagen för dess del antagna, vilande grundlagsförslaget.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagens första kammare, under förutsättning att det av riksdagen för dess del antagna, vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 81 och 82 regeringsformen samt §§ 34, 36, 37, 39—41, 44, 52, 54, 55, 60, 79 och 80 riksdagsordningen varder av Konungen stadfäst och gillat, måtte, med upphävande av ordningsstadgan för första kammaren den 27 april 1868 med de därefter och sist vid riksdagen år 1925 gjorda ändringar, antaga följande

Förslag
till
Ordningsstadga
för
Riksdagens första kammare.

§ 1.

1:o. Kammaren sammanträder utan föregående kallelse varje riksdags första söckendag klockan 11 förmiddagen.

2:o. Den ledamot, som enligt § 33 riksdagsordningen äger att, innan val av talman och vice talmän skett, föra ordet i kammaren, anställer för tillfället protokollsförande och nödig betjäning.

§ 2.

1:o. Vid första sammanträdet föredrages inkommen berättelse om förloppet av den i § 32 riksdagsordningen omförmälda fullmactsgranskning och anställes upprop av kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, skall sådant i protokollet antecknas.

2:o. Förste vice talmannens plats i samlingssalen är till höger om, andre vice talmannens till vänster om talmansbordet.

Övriga medlemmar intaga plats i enlighet med den ordning för valkretsarna, som är föreskriven i 1 § lagen om val till riksdagen.

För statsrådets ledamöter skola särskilda platser vara anordnade.

§ 3.

Förteckning över kammarens ledamöter efter den ordning, vari de hava sin plats i samlingssalen, skall genom kansliets försorg skyndsamt till trycket befordras.

§ 4.

För alla val bestämmer kammaren tid, såvida ej därom finnes särskilt stadgat.

§ 5.

Kammarens ekonomiska angelägenheter ombesörjas av de två ledamöter från kammaren, vilka enligt § 80 riksdagsordningen hava inseende över riksdagens kansli.

§ 6.

1:o. De ledamöter, vilka enligt § 35 riksdagsordningen av kammarens utses för att jämte talmannen tillsätta kammarens betjäning, skola till antalet vara fyra.

2:o. Vid tillsättande av kammarens betjäning för sekreteraren protokoll. Protokollet skall vid kammarens nästföljande sammanträde uppläsas.

§ 7.

1:o. Val av ledamöter i de ständiga utskotten skola företagas i den följd, vari utskotten i § 37 riksdagsordningen finnas uppräknade; i enahanda ordning utses suppleanter till ett antal, som, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, skall motsvara de ordinarie ledamöternas.

2:o. Då kammaren utser nämnd eller valmän, skola suppleanter, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, väljas till antal, motsvarande fjärdedelen av de ordinarie ledamöternas. Det röstetal, suppleanterna vid valet undfått, bestämmer ordningen för deras inkallande. Vad i detta moment sägs, gäller icke utrikesnämnden.

3:o. Då i kammaren förrättat val är av beskaffenhet, att motsvarande val bör av andra kammaren företagas, skall underrättelse om valets utgång sistnämnda kammare ofördröjligen meddelas.

4:o. Val av revisorer och suppleanter jämlikt §§ 72 och 73 riksdagsordningen verkställas samtidigt och med begagnande av sådana valsedlar, som bilagda formulär nr 1 utvisar.

Varje valsedel skall å sedelns vänstra sida upptaga sex namn. Namnen skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva revisorsvalet. För suppleantvalet uppföres i motsvarande rum å sedelns högra sida ett namn för vart och ett av de för revisorsvalet upptagna namnen.

§ 8.

Utgången av kammarens val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden skall hos Konungen skyndsamt anmälas.

§ 9.

Den, som blivit utsedd till ledamot eller suppleant i utskott, må ej utan kammarens bifall undandraga sig sådant uppdrag.

§ 10.

1:o. Kallelse till sammanträde skall anslås i nedre förstugorna till riksdagens hus och på de platser i övrigt talmannen beslutar, samt skall, där så ske kan, införas i en eller flera av de större, dagligen utkommande tidningarna. Om, under sammanträde på förmiddagen, dess fortsättning på eftermiddagen prövas nödig, bör anslag därtill ske före klockan 2 på dagen, och kammaren därom av talmannen underrättas. Anslag till sådant sammanträde bör ske jämväl i kammarens samlingssal.

2:o. Skall, enligt förut fattat beslut, vid sammanträde val eller gemensam omröstning förrättas, bör sådant i kallelsen tillkännagivas.

3:o. Skall sammanträde för ärende, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, hållas inom lyckta dörrar, varde till sammanträdet kallelse utfärdad på sätt talmannen beslutar. Vid sådant sammanträde får annat ärende ej förekomma.

§ 11.

Tillfälligt utskott sammankallas första gången av talmannen. Ej må sådant utskott sammanträda å tid, då kammaren är samlad.

§ 12.

1:o. Ledamot, som vill inför kammaren yttra sig, begär ordet av talmannen och uppropas i den ordning, han därtill anmält sig. Hava två eller flera samtidigt begärt ordet, bestämmer talmannen ordningen dem emellan.

2:o. Utan hinder av vad i 1 mom. stadgas, må ledamot, som under överläggningen i en fråga redan yttrat sig, kunna efter talmannens beprövande för kort genmäle, innefattande upplysning eller rättelse, i anledning av en efterföljande talares anförande erhålla ordet under högst två minuter omedelbart efter sådan talare.

3:o. Oberoende av ordningen mellan kammarens övriga ledamöter äger ledamot rätt att under överläggningen i ett ämne utan angivande av skäl instämma med närmast föregående talare.

4:o. Vill någon av statsrådets ledamöter begagna sig av den i § 53 riksdagsordningen omförmälda rätt för dem att delta i överläggningarna, skall han därom göra anmälan hos talmannen och erhåller då ordet, oberoende av ordningen kammarens ledamöter emellan.

5:o. Reservation enligt § 60 riksdagsordningen emot kammarens beslut bör av närvarande ledamot omedelbart efter beslutets fattande anmälas.

§ 13.

1:o. Ledamot, som yttrar sig inför kammaren, skall tala stående från den särskilda plats, som är för talare bestämd, eller från den plats, han i samlingsalen innehar.

2:o. Statsrådsledamot, som i denna sin egenskap erhåller ordet, skall tala stående från någon av de platser, som för statsrådets ledamöter äro anordnade i kammaren, eller ock från den särskilda plats, som är bestämd för talare.

3:o. Medan talare har ordet, eller eljest förhandlingar pågå, bör ordning och stillhet råda i samlingsalen.

§ 14.

1:o. Vid kammarens sammanträde för sekreteraren under talmannens in-seende protokoll, upptagande överläggningssämen, namnen å dem, som yttra sig, talmannens yttranden och propositioner, utgången av omröstning, där sådan äger rum, och kammarens beslut. Detta protokoll skall å femte söckendagen därefter, om kammaren då sammanträder, eller, i motsatt händelse, vid kammarens näst därefter inträffande sammanträde av sekreteraren uppläsa samt, sedan kammaren godkänt detsamma, förses med talmannens anteckning därom.

Justeringen av kammarens vid riksdagens slut ojusterade protokoll verkställes inför kammarens å riksdagsorten tillstädesvarande ledamöter. Tillkännagivande om tiden för justeringen införes i de tidningar, där kammarens sammanträden eljest meddelas.

2:o. Yttranden, som ledamöter vid kammarens sammanträde avgiva, skola, så vitt ske kan, ordagrant av särskilda, för sådant ändamål anställda tjänstemän upptecknas och sist tredje dagen därefter klockan 10 förmiddagen, försedda med uppsättarens namnteckning, i två exemplar avlämnas i kammarens kansli, där de till andra söckendagen därefter klockan 12 middagen böra finnas för genomläsning tillgängliga. Ledamot, som före utgången av nämnda tid justerar sitt yttrande, bör därå göra anteckning om verkställd justering; annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering därav inför kammaren vid det i 1 mom. omförmälda tillfälle. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande, anses detsamma ändock såsom av honom justerat. Yttrandena böra därefter med protokollet ofördröjligen till trycket befordras.

3:o. Hålles sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, inom lyckta dörrar, må ej anteckning till protokollet ske av vad därvid yttrats.

§ 15.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordra kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Vid förfall för sekreteraren bestridas hans göromål av den, som talmannen därtill utser.

§ 16.

Talmannen meddelar, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 17.

1:o. Motion bör avlämnas i två exemplar, av vilka det ena bilägges kammarens protokoll och det andra överlämnas till vederbörande utskott. Ändring i avlämnad motion får ej ske utan kammarens samtycke.

2:o. Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna ärenden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i kansliet tillgänglig.

§ 18.

1:o. Föredragningsämnen i kammaren äro endast sådana ärenden, som omförmälas i § 2 reglementariska föreskrifter för riksdagen.

2:o. Har kammaren i avseende å något ärendes föredragning fattat särskilt beslut, anmärkes sådant å föredragningslistan, och göres däri jämväl vid varje ärende anteckning om skedd bordläggning.

Bland utskottsbetänkanden skola, där ej kammaren särskilt annorlunda beslutar, de, som vid ett kammarens sammanträde bordläggas första gången, uppföras främst och de, som då bordläggas andra gången, sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

3:o. Föredragningslistan skall, jämte tillhörande handlingar, alltid mellan sammanträdena vara tillgänglig i kammarens kansli.

4:o. Föredragningslista bör före varje sammanträde anslås i samlings-

salen och på de platser i övrigt, talmannen beslutar, samt i tryck utdelas till kammarens ledamöter.

5:o. För sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, erfordras ej föredragningslista.

§ 19.

1:o. Ärende, vari utskott avgivit betänkande, bör, så vitt ske kan, icke till slutligt avgörande företagas, med mindre kammarens ledamöter därförinnan fått emottaga tryckta exemplar av betänkandet.

2:o. Därest ledamot, som ämnar framställa förslag till ändring av vad utskott i något ärende hemställt, tillika åstundar, att hans ändringsförslag varder tryckt och bland kammarens ledamöter utdelat, innan ärendet till slutligt avgörande förekommer, äger han att, med uteslutande av bevisningsgrunder, skriftligen uppsätta och till riksdagens kansli ingiva sitt ändringsförslag så tidigt, att tryckning därav före ärendets avgörande kan medhinnas. I sådan händelse må förslaget efter talmannens beprövande tryckas och utdelas i enahanda ordning som utskottets betänkande.

§ 20.

Åskar utom föredragningslistan ledamot av kammaren att få till ledamot av statsrådet framställa spörsmål, skall han avlämna detsamma skriftligen uppställt och av bestämt innehåll. Kammaren beslutar, utan föregående överläggning, huruvida spörsmålet må framställas eller icke. I förra händelsen låte talmannen vederbörande statsråd ofördröjligen undfå del av spörsmålet.

§ 21.

1:o. Då val eller omröstning till beslut skall företagas, böra fyra ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, för att över valet eller omröstningen föra anteckningar, vilka därefter med varandra jämföras.

Omedelbart efter slutet av valet eller omröstningen tillkännagiver talmannen utgången, och skall över förrättningen genast uppsättas protokoll, som underskrives av talmannen och de fyra ledamöter, som tagit plats vid talmansbordet.

2:o. Vid val och vid sluten omröstning bör vid anställt upprop varje ledamot framträda till talmansbordet i den ordning, vari hans namn uppropas, och till talmannen avlämna sin röstsedel. Till förekommande av trängsel vid röstsedlarnas avlämnande meddelar talmannen föreskrift.

Röstsedlarna öppnas och uppläsas av talmannen.

§ 22.

1:o. Kammarens förhandlingar skola vara offentliga. I fråga om åhörarnas tillträde till läktarna äger talmannen meddela nödiga föreskrifter.

2:o. Yrkar ledamot, att kammarens överläggning i något ärende må inom lyckta dörrar hållas, och finner kammaren skäligt därtill lämna bifall, skola på talmannens tillsägelse läktarna genast utrymmas.

§ 23.

Till ordningens vidmakthållande å läktarna äger talmannen utfärda nödiga föreskrifter, vilka på lämpliga ställen anslås.

Den som bryter emot dessa föreskrifter, varde genast avlägsnad. Uppstår eljest oordning, äger talmannen eller, innan talman blivit vald, ordföranden förordna om samtliga åhörare avlägsnande.

Gör någon, vilken såsom åhörare bevisar kammarens överläggningar, sig skyldig till våldsgärning eller eljest till störande uppträdande av beskaffenhet att föranleda ansvar enligt allmän lag eller särskild författning, skall överträdelsen av talmannen hos riksdagens justitieombudsman för laglig beivran anmälas.

§ 24.

1:o. Talmannen äger bevilja ledamot ledighet från riksdagsgöromålen för en tid av högst åtta dagar. Önskar ledamot längre ledighet, skall han där- om göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljan- de av ledighet utöver nämnda tid. Är den som ledighet undfått ledamot av utskott, skall genom kammarens kansli underrättelse därom meddelas utskot- tets ordförande.

2:o. Är ledamot av laga förfall hindrad att delta i riksdagsgöromålen, skall han därom göra anmälan hos kammaren, därvid förfallet bör vara be- hörigen styrkt.

3:o. Över de kammarens ledamöter, vilka åtnjuta ledighet eller hava be- hörigen styrkt laga förfall, skall förteckning vara att i kansliet tillgå. I för- teckningen skall för varje gång noggrant angivas tiden för bortovarons början och slut; och bör riktigheten av anteckningarna härutinnan av vederbörande ledamot bestyrkas.

4:o. Skall enligt stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannaup- dragets fullgörande ledamot gå förlustig viss del av arvudet eller vidkännas avdrag å detsamma, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen under- rätta riksgäldskontoret.

§ 25.

Denna ordningsstadga tjänar till efterlevnad, intill dess kammaren, uppå därom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller till- lägg till densamma. Sådant beslut länder genast till efterrättelse, därest ej kammaren annorlunda förordnar.

2) att motionerna

a) I:249 och

b) I:264

måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt; samt

3) att motionen I:271 icke måtte till någon första kammarens åtgärd för- anleda.

Stockholm den 26 maj 1933.

På utskottets vägnar:
C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar Reuterskiöld, Strömberg, Ekman, Wahlmark, greve Spens, Johansson-Dahr, Sundberg och Norman.

Bilaga.

Ordningsstadga

för

Riksdagens första kammare,

*gillad och antagen den 27 april 1868;
med de därefter och sist vid riksdagen år 1925
gjorda förändringar.*

§ 1.

1:o. Kammaren sammanträdde riksdagens första söckendag klockan 11 förmiddagen.

2:o. Den ledamot, som enligt riksdagsordningens 33 § äger att, innan val av talman och vice talmän skett, föra ordet i kammaren, anställe för tillfället protokollsförande och nödig betjäning.

§ 2.

1:o. Vid första sammanträdet föredrages inkommen berättelse om förloppet av den i riksdagsordningens 32 § omnämnda fullmactsgranskning och anställes utrop av kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, varde sådant i protokollet antecknat.

2:o. Förste vice talmannens plats i samlingssalen är till höger om, andre vice talmannens till vänster om talmansbordet.

Övriga medlemmar intage plats i enlighet med den ordning för valkretsarna, som är föreskriven i lag om val till riksdagen, § 1.

För statsrådets ledamöter skola särskilda platser vara anordnade.

§ 3.

Förteckning över kammarens ledamöter efter den ordning, vari de hava sin plats i samlingssalen, skall genom kansliets försorg skyndsamt till trycket befordras.

§ 4.

För alla val bestämme kammaren dag, såvida icke därom särskilt finnes stadgat.

§ 5.

Kammarens ekonomiska angelägenheter ombesörjas av de två ledamöter från kammaren, vilka enligt § 80 riksdagsordningen hava inseende över riksdagens kansli.

§ 6.

De ledamöter, vilka, enligt riksdagsordningens 35 §, av kammaren utses för att jämte talmannen tillsätta kammarens betjäning, skola till antalet vara fyra.

§ 7.

1:o. Val av ledamöter i de ständiga utskotten skola företagas i den följd, vari utskotten i riksdagsordningens 37 § finnas uppräknade; i enahanda ordning utses suppleanter.

2:o. Suppleanter i utskott utses till ett antal, som, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, skall motsvara hälften av de ordinarie ledamöter-nas eller, om detta är ojämnt, det antal, som närmast understiger hälften.

3:o. Då kammaren utser nämnd eller valmän, skola suppleanter, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, väljas till antal, motsvarande fjärdedelen av de ordinarie ledamöternas. Det röstetal, suppleanterna vid valet und-fått, bestämmer ordningen för deras inkallande. Vad i detta moment sägs, gäller icke utrikesnämnden.

4:o. Då i kammaren förrättat val är av beskaffenhet, att motsvarande val bör av andra kammaren företagas, skall underrättelse om valets utgång sist-nämnda kammare ofördröjligen meddelas.

5:o. Val av revisorer och suppleanter jämlikt riksdagsordningens 72 och 73 §§ verkställas samtidigt och med begagnande av sådana valseklar, som bi-lagda formulär nr 1 utvisar.¹

Varje valseedel skall å sedelns vänstra sida upptaga sex namn. Namnen sko-la uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva revisorsvalet. För suppleantvalet uppföres i motsvarande rum å sedelns högra sida ett namn för vart och ett av de för revisorsvalet upptagna namnen.

§ 8.

Utgången av kammarens val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden skall hos Konungen skyndsamt anmälas.

§ 9.

Den, som blivit till ledamot eller suppleant i utskott utsedd, må ej utan kam-marens bifall sådant uppdrag sig undandraga.

§ 10.

1:o. Kallelse till sammanträde skall anslås i nedre förstugan till riksdagens hus och, där så ske kan, införas i en eller flera av de större, dagligen utkom-mande tidningarna. Om, under sammanträde på förmiddagen, dess fortsättning på eftermiddagen prövas nödig, bör anslag därtill ske före klockan 2 på dagen, och kammaren därom av talmannen underrättas. Anslag till sådant samman-träde bör ske jämväl i kammarens samlings-sal.

2:o. Skall, enligt förut fattat beslut, vid sammanträde val förrättas, bör sådant i kallelsen tillkännagivas.

§ 11.

Tillfälligt utskott sammankallas första gången av talmannen. Ej må sådant utskott sammanträda å tid, då kammaren är samlad.

§ 12.

1:o. Ledamot, som vill inför kammaren sig yttra, begäre ordet av talmannen och uppropas i den ordning, han sig därtill anmält. Hava två eller flera sam-tidigt begärt ordet, bestämme talmannen ordningen dem emellan att sig yttra.

¹ Formuläret ej här infört.

2:o. Vill någon av statsrådets ledamöter begagna sig av den i riksdagsordningens 53 § omnämnda rätt för dem att deltaga i överläggningarna, göre därom anmälan hos talmannen och erhålle då ordet, oberoende av ordningen kammarens ledamöter emellan.

§ 13.

1:o. Ledamot, som erhållit ordet, skall tala stående från den plats, han i samlingssalen innehar, eller från den plats, som av talmannen bestämmes.

2:o. Statsrådsledamot, som i denna sin egenskap erhåller ordet, skall tala stående från någon av de särskilda platser, som för statsrådets ledamöter äro i kammaren anordnade, eller ock från plats, som av talmannen anvisas.

§ 14.

1:o. Vid kammarens sammanträde före sekreteraren protokoll, upptagande överläggningsämnen, namnen å dem, som yttra sig, talmannens yttranden och propositioner, utgången av omröstning, där sådan äger rum, och kammarens beslut. Detta protokoll skall å femte söckendagen därefter, om kammaren då sammanträder, eller, i motsatt händelse, vid kammarens näst därefter inträffande sammanträde av sekreteraren uppläsas och av kammaren justeras.

Justeringen av kammarens vid riksdagens slut ojusterade protokoll verkställas inför kammarens av Stockholms stad utsedda ledamöter. Tillkännagivande om tiden för justeringen införes i Post- och inrikes tidningar, för den händelse att kammarens övriga ledamöter önska därvid vara tillstädes.

2:o. Yttranden, som ledamöter vid kammarens sammanträde avgiva, skola, så vitt ske kan, ordagrant av särskilda, för sådant ändamål anställda tjänstemän upptecknas och sist tredje dagen därefter klockan 10 förmiddagen, försedda med uppsättarens namnteckning, avlämnas i kammarens kansli, där de till andra söckendagen därefter klockan 12 middag böra finnas för genomläsning tillgängliga. Ledamot, som före utgången av nämnda tid justerar sitt yttrande, göre därå anteckning om verkställd justering; annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering därav inför kammaren vid det i 1 mom. omnämnda tillfälle. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande, anses detsamma ändock såsom av honom justerat. Yttrandena böra därefter med protokollet ofördröjligen till trycket befordras.

§ 15.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordra kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Vid förfall för sekreteraren bestrides hans göromål av den, som talmannen därtill utser.

§ 16.

Talmannen meddele, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 17.

1:o. Motion bör avlämnas i två exemplar, av vilka det ena bilägges kammarens protokoll och det andra överlämnas till vederbörande utskott.

2:o. Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna ärenden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i kansliet tillgänglig.

§ 18.

1:o. Föredragningsämben i kammaren äro endast sådana ärenden, som omförmälas i reglementariska föreskrifter för riksdagen § 2.

2:o. Har kammaren i avseende å något måls föredragning fattat särskilt beslut, varde sådant anmärkt å den förteckning över alla på kammarens bord vilande ärenden, eller bordlista, som, enligt nyssnämnda §, efter varje sammanträdes slut bör upprättas, och göres däri jämväl vid varje mål anteckning om skedd bordläggning.

Bland utskottsbetänkanden skola, där ej kammaren särskilt annorlunda beslutar, de, som vid ett kammarens sammanträde bordläggas första gången, uppföras främst och de, som då bordläggas andra gången, sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

3:o. Bordlistan skall, jämte tillhörande handlingar, alltid mellan sammanträdena vara tillgänglig i kammarens kansli.

4:o. Föredragningslista bör före varje sammanträde anslås å lämpligt ställe i samlingssalen, varjämte ett tryckt sammandrag därav utdelas till kammarens ledamöter.

5:o. Åskar utom föredragningslistan ledamot att få till Konungens rådgivare framställa spörsmål; avlämne detsamma skriftligen uppställt och av bestämt innehåll. Kammaren beslute, utan föregående överläggning, huruvida spörsmålet må framställas eller icke. I förra händelsen låte talmannen vederbörande rådgivare ofördröjligen av spörsmålet undfå del.

§ 19.

1:o. Då omröstning till beslut eller val skall företagas, böra fyra ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, för att över valet eller omröstningen föra anteckningar, vilka därefter med varandra jämföras.

Omedelbart efter slutet av omröstningen eller valet tillkännagive talmannen utgången, och skall över förrättningen genast uppsättas protokoll, som underskrives av talmannen och de fyra ledamöter, som tagit plats vid talmansbordet.

2:o. Vid slutet omröstning och val bör vid anställt upprop varje ledamot framträda till talmansbordet i den ordning, vari hans namn uppropas, och till talmannen avlämna sin röstsedel. Till förekommande av trängsel vid röstsedlarnas avlämnande meddele talmannen föreskrift.

Röstsedlarna öppnas och uppläsa av talmannen.

§ 20.

Kammarens förhandlingar äro offentliga. Yrkar ledamot, att kammarens överläggning i något ärende må inom lyckta dörrar hållas, och förena sig därom med honom minst fem ledamöter, skola dock åhörarna, på talmannens tillsägelse, genast avlägsnas.

§ 21.

1:o. Till ordningens vidmakthållande å läktaren äge talmannen utfärda nödiga föreskrifter, vilka på lämpliga ställen anslås. Den däremot bryter, varde genast avlägsnad.

2:o. Uppstår oordning, äge talmannen eller, innan talman blivit förordnad eller vald, ordföranden förordna om samtliga åhörarnas avlägsnande. Varder mot den i ämnet särskilt stiftade lag förbrytelse begången, skall den av talmannen hos riksdagens justitieombudsman till laglig beivran anmälas.

§ 22.

1:o. Talmannen äger bevilja ledamot ledighet från riksdagsgöromålen för en tid av högst åtta dagar. Önskar ledamot längre ledighet, göre därom framställning hos kammaren. Är den, som ledighet undfår, ledamot av utskott, skall genom kammarens kansli underrättelse därom meddelas utskottets ordförande.

2:o. Är ledamot av laga förfall hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, göre därom anmälan hos kammaren, därvid förfallet bör vara behörigen styrkt.

3:o. Över de kammarens ledamöter, vilka åtnjuta ledighet eller hava behörigen styrkt laga förfall, bör förteckning vara att i kansliet tillgå.

§ 23.

Denna ordningsstadga tjäna till efterlevnad, intill dess kammaren, uppå därom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller tilllägg till densamma. Sådant beslut lände genast till efterrättelse, därest ej kammaren annorlunda förordnar.
